

De Ateliercrisis in Rotterdam 2022

Eind 2020 luidde de Grote Rotterdamse Studio Enquête de noodklok: het vinden van betaalbare werkruimte in Rotterdam wordt steeds moeilijker. Uit de enquête, geïnitieerd door kunstenaars, blijkt dat het gemeentelijk beleid voor atelierruimtes ver achterblijft bij de harde realiteit van de stad. Een belangrijke oorzaak is de druk op vastgoed: de panden waar kunstenaars hun creatieve beroep uitoefenen worden in een alarmerend tempo verkocht of gesloopt.

In haar Kadernota Vastgoed (2017) heeft de gemeente een aantal regels vastgesteld over hoe om te gaan met gemeentelijk vastgoed. Het document verklaart dat de gemeente niet als vastgoedontwikkelaar zal opereren “tenzij er een maatschappelijke behoefte wordt vastgesteld waarin commerciële partijen niet voorzien.” In diezelfde periode concludeerde de gemeente dat 350 gemeentelijke panden zonder maatschappelijke waarde moesten worden afgestoten.

Deze vastgoedregeling staat haaks op het atelier- en broedplaatsenbeleid (2017-2021), waarin de gemeente had gepleit voor *meer* werkruimte voor kunstenaars en voor meer mogelijkheden en zeggenschap voor kunstenaars om hun eigen ateliervoorzieningen te ontwikkelen en te beheren.

De gevolgen van deze verkoop is zichtbaar op de kandidatenlijst van de SKAR, die haar kandidatenlijst exponentieel heeft zien groeien. Ten tijde van ons onderzoek telden zij 780 kunstenaars op zoek naar werkruimte, maar sindsdien is het aantal ingeschreven kandidaten gegroeid tot naar schatting 1020 kunstenaars. Op dit moment is er gemiddeld één aanmelding per dag bij de SKAR.

De kandidatenlijst van SKAR is het belangrijkste instrument van de gemeente om de vraag naar culturele werkruimte in de stad te monitoren. Slechts 21% van de kunstenaars met een atelier heeft ruimte via de SKAR gevonden. 79% betreft via een andere verhuurder een werkruimte. Het overgrote deel van de beroepsgroep, inclusief hun zorgen en behoeftes, blijft daarmee buiten het zichtveld van de SKAR en de gemeente. Het is met name deze groep, die zonder een professionele schakel, snel ruimte dreigt te verliezen.

De Atelier Unie Rotterdam

Wij, een groep makers en kunstliefhebbers, hebben de Atelier Unie Rotterdam (AUR) opgericht om de stemmen van alle Rotterdamse kunstenaars en makers rondom deze problematiek te verenigen. We maken de stem vanuit het veld direct hoorbaar en willen overzicht scheppen in de diverse ervaringen en kennis omtrent de atelier problematiek.

De AUR dient als het aanspreekpunt en verzamelpunt voor de community: een organisatie waar alle Rotterdamse kunstenaars, creatieven en atelierhouders zich kunnen aansluiten. We verzamelen verhalen uit het veld en harde data. Daarvoor organiseren wij bijeenkomsten en werken we aan een database van werkplekken in de stad, met data over bestaande ateliergebouwen, maar ook over werkplekken die onder druk staan of reeds verdwenen zijn.

Op basis van de verzamelde data en ervaringen geven we gevraagd en ongevraagd advies aan de Gemeente, de SKAR en andere partijen die gaan over cultuurbeleid en cultureel vastgoed.

Doel is om een inclusiever en accurater beeld te geven over wat er speelt en over de daadwerkelijke vraag en behoeftes van de makers die de spil vormen van de Rotterdamse culturele sector.

AUR aanbevelingen - stand 1 september 2022

1. Broedplaatsbeleid:

- a. Creëer een langere termijnvisie van het broedplaatsbeleid die verder kijkt dan 4 jaar. Laat Rotterdam niet dezelfde fout maken als Amsterdam en Berlijn. Deze steden corrigeren hun beleid van de afgelopen 10 jaar om de creatieven terug in de stad te krijgen. Geen werkruimte = vertrekkende creatieven = geen levendig stadsklimaat.
- b. Een lange termijn visie helpt ook mee aan een verduurzaming van de ateliervoorraad. Zeker in het licht van de huidige energiecrisis moeten er ook mogelijkheden komen voor nieuwbouw van atelierpanden.
- c. Zorg dat maatschappelijk vastgoed maatschappelijk blijft: Zorg ervoor dat individuen en cultureel maatschappelijke organisaties die afhankelijk zijn van vastgoed de mogelijkheid houden om dit vastgoed te blijven huren.
- d. Creëer betere samenwerking tussen vastgoed en cultuur, zodat deze niet alleen maar doorslaat in het voordeel van projectontwikkelaars.
- e. Ontwikkel een systeem dat los staat van de kandidatenlijst van de SKAR om de vraag naar werkruimte onder makers en kunstenaars te monitoren.

2. Faciliteer de makers

- a. Betrek kunstenaars en creatieven bij beleid, praat niet zonder hen over hen.
- b. Ondersteun waar mogelijk coöperatieve vormen van beheer en eigendom van vastgoed door de gebruikers zelf.
- c. Ontwikkel een gemeentelijk broedplaats loket: voorzie in een permanente, gespecialiseerde functie die de schakel vormt tussen kunstenaars, gemeente afdelingen en vastgoedeigenaren. Begeleiding van aankoopprocessen, mediation bij problemen of onderhandelingen tussen private vastgoedeigenaren / ontwikkelaars en ateliergebruikers

3. Verbeter de situatie aan de kant van de aanbieders

- a. Blijf niet uitsluitend werken met de 'standaard' leegstandsbeheerders (Alvast, VPS Villex) maar sluit ook een contract af met een (nieuwe) lokale organisatie met meer oog voor de creatieve onderhuurders. Leegstandsbeheer is geen duurzame oplossing, maar een tijdelijke oplossing en hier kan de kunstenaar niet op bouwen. Kijk naar opties voor een duurzamere verandering van tijdelijk leegstandsbeheer naar permanent beheer.
- b. Percentage regeling: verplicht 10% creatieve werkruimte beschikbaar te stellen bij alle nieuwbouw.
- c. Voorkom dat er na een gebiedsontwikkeling geen plek is voor kunst en cultuur in het gebied.
- d. Bescherm de m2 prijs norm van Rotterdam.